

ایفلا

بخش کودکان و نوجوانان کتابخانه ها

دستورالعمل هایی برای خدمات کتابخانه های کودک

* خدمات کتابخانه برای کودکان – مهمتر از همیشه است

برای کودکان و خانواده هایشان در سراسر جهان*

پیشگفتار

جامعه جهانی و مقتضیات عصر اطلاعات، کتابداری و استفاده از فناوری را برای تایید و تقویت انقلاب های اقتصادی، فرهنگی و ارتباطی در دنیای امروز تغییر شکل داده اند.

این دستورالعمل ها به صورت عمومی بوسیله اعضای کمیته دائمی کتابخانه های کودکان و نوجوانان به عنوان ابزار پیاده سازی برای کتابخانه ها در هر اندازه و سطح اقتصادی نوشته شده است.

این رهنمودها تکمیل کننده سایر کتب منتشر شده از سوی ایفلا است، از جمله: مانیفست کتابخانه عمومی ایفلا/ یونسکو؛ خدمات کتابخانه عمومی؛ راهنمای ایفلا/یونسکو برای توسعه و دستورالعمل خدمات کتابخانه برای نوجوانان.

مقدمه

خدمات کتابخانه ای برای کودکان و نوجوانان هرگز برای کودکان و خانواده هایشان در سراسر جهان به اندازه امروز، مهم نبوده است. دسترسی به دانش و میراث فرهنگی جهان و همچنین مهارت‌های یادگیری مادام العمر و سوادآموزی، تبدیل به اولویت جامعه ما شده است. یک کتابخانه کودک با کیفیت، مهارت‌های یادگیری مادام العمر و سوادآموزی را به کودکان قرار می دهد و آنها را قادر می سازد تا به جامعه کمک کنند. این کار مستلزم آن است که به طور مداوم به تغییرات روزافزونی که در جامعه در مواجهه با اطلاعات و دانش می افتد، و همچنین به نیازهای سرگرمی (تفریحی) و فرهنگی کودکان پاسخ داده شود. هر کودک باید با کتابخانه محلی آشنا باشد و در آن جا احساس راحتی کند و در کل مهارت‌های لازم برای یافتن کتابخانه های راه دور را داشته باشد.

هدف

هدف از این دستورالعمل ها کمک به کتابخانه های عمومی در کشورهای مختلف در سراسر جهان برای ارائه خدمات با کیفیت بالا به کودکان است.

مخاطبین

مخاطبان این دستورالعمل را افراد ذیل تشکیل می دهند: کتابداران، مدیران کتابخانه ها و مشاوران (تصمیم گیرندگان)، دانشجویان و اساتید رشته کتابداری و اطلاع رسانی

بخش اول

ماموریت

کتابخانه های عمومی با ارائه طیف گسترده ای از منابع و خدمات، فرصتی را برای کودکان فراهم می کنند تا لذت خواندن، هیجان کشف دانش و مطالعه آثار تخیلی را تجربه کنند. به کودکان و والدین آنها باید نحوه استفاده از کتابخانه و نحوه توسعه مهارت‌ها در استفاده از رسانه های چاپی و الکترونیکی آموزش داده شود.

کتابخانه های عمومی مسئولیت ویژه ای را در حمایت از فرایند یادگیری خواندن و تبلیغ کتابها و دیگر رسانه ها برای کودکان دارند. کتابخانه باید فعالیت های خاص برای کودکان ارائه دهد، مانند: قصه گویی و فعالیت های دیگری مرتبط با خدمات و منابع کتابخانه.

کودکان باید از سنین پایین جهت استفاده از کتابخانه تشویق شوند؛ این باعث می شود که به احتمال زیاد آنها در سال های آینده همچنان

کاربران کتابخانه باقی بمانند. در کشورهای چند زبانه، باید کتابها و مواد صوتی و تصویری به زبان مادری برای کودکان موجود باشد.
(خدمات کتابخانه عمومی – دستورالعمل ایفلا / یونسکو برای توسعه،
2001)

بخش دوم

برآوردن نیازهای کودکان

کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد حقوق کودک تاکید دارد بر حق هر کودک برای پیشرفت کامل، حق دسترسی باز و آزاد به اطلاعات، منابع و برنامه ها تحت شرایط برابر برای همه و بدون در نظر گرفتن:

- سن
- نژاد
- جنسیت
- مذهب، ملیت و پس زمینه های فرهنگی
- زبان
- وضعیت اقتصادی یا
- مهارت های شخصی و توانایی ها

در حال توسعه بودن یک فعالیت اجتماعی محلی است نه یک فعالیت جهانی برای کودکان، اما مسئله ای است که تحت تاثیر مسائل جهانی قرار می گیرد.

گروه های هدف

گروه های هدف که توسط کتابخانه کودکان به صورت جداگانه یا به صورت گروهی مورد پذیرش قرار می گیرند، عبارتند از:

- نوزادان و کودکان نوپا
- کودکان پیش دبستانی
- کودکان مدرسه ای تا 13 سال
- گروه های نیاز ویژه
- والدین و سایر اعضای خانواده
- پرستاران و مراقبین
- دیگر بزرگسالانی که با کودک، کتابها و رسانه ها کار می کنند

اهداف

- تسهیل کردن حق هر کودک به
- اطلاعات
- سواد کاربردی، بصری، دیجیتال و رسانه ای
- توسعه فرهنگی
- توسعه خواندن
- یادگیری مادام العمر
- برنامه های خلاقانه در اوقات فراغت
- فراهم کردن (تدارک دیدن) فعالیت های متنوع و مختلف برای کودکان، والدین و مراقبان (پرستاران)
- تسهیل سازی ورود خانواده ها به جامعه

- توانمندسازی کودکان و حمایت از آزادی و امنیت آنها
- تشویق کردن کودکان برای تبدیل شدن به افرادی صالح و با اعتماد به نفس بالا
- تلاش برای داشتن جهانی صلح آمیز

منابع مالی

- کودکان ارزشمند «سرمایه گذاری» هستند. کتابخانه های کودکان جهت حفظ و بهبود کیفیت منابع اطلاعاتی و خدمات ارائه شده به عموم مردم نیاز به بودجه دارند. بودجه های استاندارد را می توان از طریق منابع مالی خارجی (بیرون از سازمان) تامین نمود، از جمله:
- کمک های دولتی (برای برنامه های ویژه و طرح های جدید)
  - سازمان های فرهنگی (برای موسیقی، نمایش، هنر، نمایشگاه های تاریخی و قومی)
  - ناشران (برای بازدید بوسیله نویسندگان، تصویرگران و ...)
  - حمایت مالی (کسب و کارهای محلی و سازمان های داوطلب برای حمایت از رویدادهای خاص)
  - سازمان های غیردولتی
  - تطبیق بودجه

منابع اطلاعاتی

کتابخانه های کودکان باید دارای انواع مختلفی از منابع اطلاعاتی مناسب در همه فرمت ها باشند، شامل: منابع چاپی (کتاب، نشریات، کمیک ها، بروشورها)، رسانه ها (سی دی ها، دی وی دی ها، کاست ها)، اسباب بازی ها، بازی های آموزشی، کامپیوتر، نرم افزار، اینترنت و ...

معیارهای انتخاب

هنگام مجموعه سازی و ارائه خدمات به کاربران کودک و نوجوان، کتابداران باید موارد ذیل را مدنظر داشته باشند:

- کیفیت بالا
- مناسب سن
- جاری و دقیق
- منعکس کننده طیف مختلفی از نظرات و عقاید
- بازتاب دهنده فرهنگ محلی جامعه
- مقدمه ای برای ورود به جامعه جهانی

فضا

کودکان در تمام سنین باید کتابخانه را مکانی آزاد، باز، جذاب، چالش برانگیز و امن بیابند.

در حالت ایده آل نیاز است که خدماتی که به کودکان در کتابخانه ارائه می شود در فضای مخصوصی قرار داشته باشد و به راحتی قابل

تشخیص باشد (به عنوان مثال مبلمان، دکوراسیون و رنگ خاصی استفاده شده باشد) و از سایر بخشهای کتابخانه متمایز و مجزا باشد.

کتابخانه ها یک فضای عمومی را فراهم می کنند که کودکان می توانند در آن جا یکدیگر را ملاقات کنند و یا می توانند با دیگران در فضای مجازی تعامل برقرار کنند.

خدمات

خدماتی که در کتابخانه ها به کودکان ارائه می شود، باید به اندازه خدماتی که به بزرگسالان ارائه می شود، مهم تلقی شود و مورد توجه قرار بگیرد.

کتابخانه های کودکان باید به نیازهای اطلاعاتی، فرهنگی و سرگرمی (تفریحی) کودکان جامعه توجه داشته باشند با:

- امانت دهی انواع منابع اطلاعاتی
- ارائه اطلاعات و خدمات مرجع
- کمک به کودکان در گزینش منابع اطلاعاتی
- مشارکت کودکان در مجموعه سازی منابع اطلاعاتی و توسعه خدمات کتابخانه
- آموزش به کودکان در زمینه مهارتهای کتابداری و سواد اطلاعاتی
- انجام فعالیت های انگیزشی (ترویج خواندن)
- فراهم نمودن برنامه های خلاقانه و داستان نویسی
- آموزش به والدین و پرستاران (مراقبان)

- فراهم کردن دوره های آموزشی برای مربیان پیش دبستانی، معلمان مدارس و کتابداران
- همکاری با موسسات و سازمان های مختلف جامعه و حمایت از آنها

شبکه سازی

- ایجاد شبکه ای با سایر سازمان ها و موسسات در محله ای که کتابخانه در آن قرار دارد، بسیار مهم و مفید است.
- بررسی نیازهای اطلاعاتی و فرهنگی جامعه و تلاش برای مطابقت این نیازها با منابع اطلاعاتی کتابخانه و حصول اطمینان از اینکه کارهای موازی با دیگر نهادهای محلی انجام نمی شود، بلکه به نفع کودکان همکاری صورت می گیرد.
- مدارس شرکای مهمی هستند. کتابخانه مدرسه از فرایند آموزشی پشتیبانی می کند و بخش کودک کتابخانه عمومی در خصوص خودآموزی و خواندن به قصد لذت مشغول به کار می باشد.
- مراکز بهداشت و درمان، مراکز نگهداری روزانه، مهدکودک ها و دیگر امکان مراقبتی، موسساتی هستند که همکاری با آنها ضروری است، مخصوصاً در فعالیت های ترویج خواندن برای کودکان، والدین و پرستاران.

تبلیغات

یک پروفایل مثبت و عمومی برای کتابخانه های کودکان بسیار مهم تر از رقابت کردن بر سر جلب توجه و زمان کودک است. خواندن و سواد از مهارت های ضروری برای برقراری ارتباط است و ارزش آنها باید به طور مدارم تقویت شود.

منابع انسانی

کتابخانه های کودک که حرفه ای و تاثیرگذار هستند توسط کتابداران آموزش دیده و متعهد اداره می شوند. مهارت های مورد نیاز شامل:

- اشتیاق
  - ارتباطات بین فردی قوی، توانایی انجام کار تیمی و مهارت حل مساله
  - توانایی ایجاد شبکه و همکاری
  - توانایی شروع، منعطف بودن و باز بودن برای تغییر
  - توانایی تجزیه و تحلیل نیازهای کاربر، برنامه ریزی، مدیریت و ارزیابی خدمات و برنامه ها
  - اشتیاق به یادگیری مهارتهای جدید و توسعه حرفه ای
- کتابداران کودک همچنین نیاز دارند که دانش و درک داشته باشند از:
- روانشناسی کودک و توسعه
  - نظریه های توسعه و ترویج خواندن
  - فرصت های هنری و فرهنگی

- ادبیات برای کودکان در کتاب ها و رسانه های مرتبط

مدیریت و ارزیابی

ضروری است کسانی که ارائه خدمات به کودکان را مدیریت می کنند، به طور کلی در فرایند برنامه ریزی برای کتابخانه مشارکت داشته باشند تا از توجه و حمایت از خدمات کودکان در اهداف کلی و برنامه های بلند مدت کتابخانه اطمینان حاصل شود.

اطلاعات کاربردی موثق، ابزاری ضروری برای ارزیابی و بهبود خدمات است.

- جمع آوری آمار مربوط به منابع، کارکنان، گردش کار، فعالیت ها و ... برای بدست آوردن داده برای برنامه ریزی، نشان دادن مسئولیت پذیری و تصمیمات مدیریتی آگاهانه
- سنجش عملکرد کارکنان بر اساس صلاحیت های استاندارد شده

بخش سوم

Seeking your contribution

به دنبال سهم خود (در جستجوی سهم خود)

به دنبال مشارکت شما

- کمیته دائمی کتابخانه ها برای بخش کودکان و نوجوانان همکاری و مشارکت شما را می طلبد.

- لطفاً به این بخش بپیوندید و نمونه هایی از بهترین کارهای خودتان را برای ما ارسال کنید تا در بخش مربوطه در وب سایت ایفلا قرار داده شود.
- لطفاً اطلاعات را به هیئت مدیره یا هماهنگ کننده اطلاعات ارسال کنید تا ویرایش و تکمیل شود.

اطلاعات بعدی

این بروشور توسط بخش کودکان و نوجوانان کتابخانه های ایفلا تولید شده و به طور مشترک با کتابخانه عمومی مدوساکاک، زاگرب، کرواسی در دسامبر 2003 تهیه شده است.

اگر شما علاقه مند به کار در این بخش هستید، در این بخش عضو شوید.

© ایفلا

برای کسب اطلاعات و جزئیات بیشتر، لطفاً با بخش ایفلا نت در (www.ifla.org) مشورت کنید. یک نسخه کاغذی از متن کامل دستورالعمل را می توانید به هماهنگ کننده اطلاعات سفارش دهید.

دستورالعمل ها براساس پیش نویس متنی که بوسیله گروه کاری بخش توسعه داده می شود و همچنین با مشارکت متنی جامع تهیه می شوند که می توانید آن ها را در آدرس زیر مشاهده کنید:

<https://www.ifla.org/school-libraries>